

हे युवरी दि. १२-८-९१

ताराराणींचे योग्य स्मारक उभे केले गेले नाही

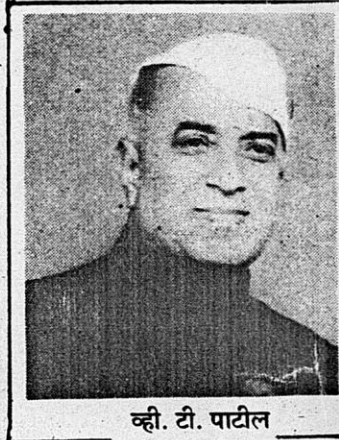
'शिवरायांची सून ताराराणी ही 'युगस्त्री' मानायला हवी. तिच्या पराक्रमाला साजेसं स्मारक महाराष्ट्रात नाही. एक गुजराथी माणूस आपल्या पत्नीचं स्मारक महाराष्ट्राच्या राजधानीत एस.एन.डी.टी. विद्यापीठाच्या रूपांन उभं करतो, पण महाराणी ताराबाईंच्या स्मारकासाठी मात्र महाराष्ट्रानं काही केलं नाही,' अशी खंत ताराराणी विद्यापीठाचे संस्थापक व्ही.टी. पाटील यांनी व्यक्त केली.

शिक्षणक्षेत्राला आयुष्य वाहिलेल्या व्ही.टी. पाटील यांचे नागपंचमीला (१४ ऑगस्ट रोजी) ९२ व्या वर्षात पदार्पण होत आहे. त्यानिमित्त घेतलेल्या मुलाखतीवेळी त्यांनी ही खंत व्यक्त केली.

श्री. पाटील पुढे म्हणाले, युगस्त्री ताराराणींचं स्मारक म्हणून विद्यापीठ उभं करण्यासाठी गेली १० वर्षे मी धडपडत आहे. आजच्या राज्यकर्त्यांकडे स्वप्नं नाहीत, फक्त स्वार्थ आहे, म्हणून माझी कल्पना मूर्त स्वरूपात येण्यात अडचणी येत आहेत.'

व्ही.टी. पाटील यांचं प्राथमिक शिक्षण फार उशीरा सुरू झालं. १७ व्या वर्षी ते मराठी ७ वी पास झाले. शिगाव (जि. सांगली) येथे जन्मलेले पाटील इंग्रजी शिक्षणासाठी कोल्हापूरला आले. वय मोठं होतं, समजही आली होती. त्यांनी एका वर्षात ४ इयत्ता केल्या. अशा तऱ्हेने १९२३

व्ही. टी. पाटील यांनी व्यक्त केलेली खंत

व्ही. टी. पाटील

ला २३ व्या वर्षी ते एस.एस.सी. झाले.

'छत्रपती राजाराम महाराजांचा माझ्यावर भारी लोभ. एलएल.बी. झाल्यावर १९३० साली मी वकीली सुरू केली. राजाराम महाराजांच्या प्रेमानुळं माझा जन्म बसला. वकीली सुरू करतानाच संकल्प सोडला होता की, फक्त २० वर्ष हा व्यवसाय करायचा. त्यानंतर उरलेलं सगळं आयुष्य बहुजन समाजातील मुला-मुलींच्या शिक्षणासाठी खर्च करायचं. १९५० मध्ये मुंबई उच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती छगला कोल्हापूरला आले होते. बार असोसिएशनचा अध्यक्ष या नात्यानं मी

त्यांचं अतिभव्य स्वागत केलं. आणि दुसऱ्या दिवसापासून वकीली बंद केली,' ते म्हणाले

ध्येयाची पहिली पायरी म्हणून आपण काय केलंत? असं विचारलं असता ते म्हणाले, 'ध्येयाची पहिली पायरी म्हणून ताराराणी विद्यामंदिर स्थापन केलं. १९४६ ला गारगोटीत मौनी विद्यामंदिर या संस्थेची स्थापना केली. १९५२ मध्ये मौनी. वि.मं.चे रूपांतर मौनी विद्यापीठात आणि १९५५ मध्ये ताराराणी वि.मं.चे रूपांतर ताराराणी विद्यापीठात केलं.'

प्रासंगिक

महाराणी ताराबाईंचं नाव संस्थेला देण्यामागं काही खास उद्देश होता का? या प्रश्नावर त्यांनी सांगितलं की, राजाराम महाराजांना युगस्त्री ताराराणींवर अतिशय कृतज्ञता वाटत होती. एकदा मी नेहमीप्रमाणं दर्शनाला गेलो होतो. त्यावेळी त्यांनी मला जवळ बोलावलं. ते म्हणाले, 'जिच्या कर्तृत्वाची मी भाकरी खातोय, तिच्या पराक्रमाला साजेसं स्मारक करायला कोणी तयार असेल, तर त्या कामी अर्ध राज्य द्यायला मी तयार आहे. मी त्यांना तसं वचन दिलं. आणि माझ्या संस्थेचं नाव ताराराणी विद्यापीठ ठेवलं. पण. ताराराणींच्या

कर्तबगारीला साजेसं हे स्मारक आहे, असा माझा दावा नाही. तसं भव्य स्मारक व्हायला हवं.

'गारगोटी मौनी विद्यापीठ मी काढलं. तिथल्या लोकजीवन समृद्ध करणाऱ्या योजनांची उभारणी मी केली. भुदरगाड तालुक्याला पाणी नव्हतं. तेव्हा वसंतदादा पाटील यांना भेटून ३ टी. एम.सी.चे धरण मी मंजूर करून घेतलं. भुदरगाड तालुक्याशी माझा काही संबंध नसताना हा तालुका मी माझ्या सेवेचं आराध्य दैवत मानलं. असं असताना तथाकथित पुढ्यांनी मला बाहेर फेकलं, हे माझं दुःख आहे,' असं सांगून ते पुढं म्हणाले. व्ही.टी. पाटील तिथं असेतोपर्यंत नेतृत्वाची संधी आपल्याला मिळणार नाही. या भीतीनं त्यांनी मला घालवण्याचा कट रचला. माझ्या दुर्दैवाने तिथं विद्यार्थ्यांच्या दोन गटात दंगल झाली. त्या दंगलीत एका विद्यार्थ्याचा बळी गेला.

या प्रकरणाचे तथाकथित नेत्यांनी भांडवल केले. या खून प्रकरणी माझा काही संबंध नव्हता. ज्यानं तो खून केला. त्याला नंतर शिक्षा झाली. पण त्या भागातील राजकारणातून आणि समाजकारणातून मी पूर्णपणे निवृत्त झालो. हे माझ्या आयुष्यातील सर्वात मोठं दुःख आहे.'

शब्दांकन - श्रीराम ग. पचिंदे